

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-02-19

Diarienummer N160-1430/23

Handläggare: Mia Andersson Ek,

mia.andersson.ek@aldrevardomsorg.goteborg.se

Hanna Sand Lindskog

hanna.sand.lindskog@aldrevardomsorg.goteborg.se

Återrapport på uppdrag om redogörelse för mattransporternas klimatpåverkan och möjligheterna att upphandla mattransporter med minskad klimatpåverkan

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. godkänner återrapporten och förklarar uppdraget från nämnden den 26 september 2023 § 195 fullgjort.

Sammanfattning

Förvaltningen har fått i uppdrag av äldre samt vård- och omsorgsnämnden (2023-09-26 § 195) att återkomma med en redogörelse för mattransporternas klimatpåverkan och förutsättningarna att upphandla mat med minskad klimatpåverkan. Förvaltningens samt den enskildes ekonomi ska tas med i beräkningen.

I avtalet för kylda matportioner ingår både produktion och transport. Förvaltningens nuvarande avtalade leverantör har sin produktion i Märsta. Mattransporterna går från Märsta till Mölndal där leverantören har sitt kyllager och maten levereras sedan till förvaltningens cirka 1000 omsorgstagare. Transporterna mellan Märsta och Mölndal sker med tung lastbil som uppfyller miljöklass Euro VI. Från Mölndal till omsorgstagarna i Göteborgs Stad körs kylbilar på det förnybara drivmedlet HVO100.

I tidigare upphandlingar av ramavtal avseende kylda matportioner har det funnits få leverantörer som kan möta de krav som förvaltningen ställer på maten så som näringsinnehåll, konsistens och företagets kompetens. Det kan därför vara svårt att skärpa kraven ytterligare vid kommande upphandling för att minska klimatpåverkan från transporterna. Skärpta miljökrav i upphandlingen riskerar även att bli kostnadsdrivande. Förvaltningen bedömer att klimatpåverkan från mattransporterna idag är låg samt att förutsättningarna för att upphandla matportioner med lägre klimatpåverkan från transporterna är låga.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Samverkan

Information ges i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 17 april 2024.

Ärendet

Förvaltningen har fått i uppdrag av nämnden att återkomma med en redogörelse om mattransporternas klimatpåverkan och förutsättningarna att upphandla mat med minskad sådan (2023-09-26 § 195). Förvaltningens samt den enskildes ekonomi ska tas med i beräkningen.

Beskrivning av ärendet

Redogörelse för mattransporternas klimatpåverkan och förutsättningarna att upphandla mattransporter med minskad klimatpåverkan

Det nuvarande avtalet som äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har för kylda matportioner gäller till och med den 31 mars 2025 och specificerar miljökrav både för matportioner och transporter. Miljökraven uppfylls av avtalad leverantör som levererar mat till förvaltningens omsorgstagare i kylbilar som kör på HVO100. HVO100 är ett förnybart drivmedel. Nedan redogörs för mattransporternas klimatpåverkan och förutsättningarna för att upphandla mat med minskad sådan.

Miljökrav i ramavtal kylda matportioner

Enligt gällande ramavtal för kylda matportioner ska transporter som görs med lätta lastbilar köras med 100 procent förnybara drivmedel. Lätta lastbilar som har dieselmotor får släppa ut högst 5 milligram (0,005 gram) partiklar per kilometer. För tunga fordon specificerar ramavtalet ingenting om förnybara drivmedel men det ställs krav på att alla tunga lastbilar ska vara max åtta år gamla och som längst uppfylla kraven i miljöklassningen Euro VI.¹

Leverantören av kylda matportioner ska även ha ett miljöledningssystem enligt ISO 14001² eller likvärdigt miljöledningssystem anpassat för livsmedelsindustrin. I ramavtalet specificeras även att maten ska vara till 35 % ekologisk vid avtalets start.

Plastförpackningar ska enligt ramavtalet vara återvinningsbara, bisfenolfria samt inte innehålla svart plast då denna inte går att återvinna med nuvarande teknik.

Mattransporternas klimatpåverkan för kylda portioner till hemtjänsten

Förvaltningens avtalade leverantör av kylda matportioner levererar måltider till cirka 1000 omsorgstagare varje vecka inom hemtjänsten. Den avtalade leverantörens tillagningskök ligger i Märsta och de kylda portionerna transporteras med lastbil två gånger i veckan de cirka 50 milen till leverantörens kylager i Mölndal. Därifrån levereras portionerna ut till omsorgstagare med kyltransportbilar som kör fyra dagar i veckan. Varje omsorgstagare får matleverans en gång i veckan. Medelsträckan som körs med kylbil till varje omsorgstagare är 1,5 kilometer i veckan och de körs med HVO100 som är ett förnybart drivmedel med över 80 procent lägre klimatpåverkan än fossil diesel.

¹ Miljöklasser används för att ställa krav på fordons utsläpp. De anger högsta tillåtna utsläpp av en rad olika luftföroreningar för bilar, lastbilar och bussar. Personbilar och lätta transportfordon som säljs nya i Sverige måste klara kraven för Euro 6. För nya tunga fordon gäller Euro VI.

[Miljöklasser | Miljöfordon \(miljofordon.se\)](https://miljofordon.se)

² ISO 14001 är en internationell standard för miljöledningssystem. [Detta är ISO 14001 - Svenska institutet för standarder, SIS](https://www.sis.se/14001)

Aktuell bilpark för sträckan Mölndal – mottagare i Göteborgs Stads hemtjänst (2023)

Modell	Bränsle	km / vecka	CO2e / vecka ¹
Mercedes Vito	HVO100	234,6	6 334
Mercedes Vito	HVO100	361,8	9 769
Mercedes Vito	HVO100	251,6	6 793
Mercedes Vito	HVO100	569	15 363
Totalt		1417	38 259

¹ Mercedes-Benz egna beräknade bränsleåtgång vid blandad körning är 6,8-8,8l/100km. Med HVO100 innebär det ett utsläpp på 23-31g/km. I tabellen har vi räknat med 27g/km.

Sträckan Märsta till Mölndal körs med lastbil av underleverantör till förvaltningens avtalade leverantör. Underleverantören kör även kylda matportioner till Mölndals stad, Lille Edet, Partille, Trollhättan, Kungälv, Alingsås och Falkenberg. Klimatpåverkan från underleverantörens transporter av kylda matportioner till förvaltningen har inte kunnat beräknas då samtransport sker mellan flera kommuner.

Förutsättningar för att upphandla kylda matportioner med lägre klimatpåverkan från transporterna

Nuvarande ramavtal för kylda matportioner löper ut den 31 mars 2025. Arbetet med förstudie inför den nya upphandlingen har påbörjats av inköps- och upphandlingsförvaltningen. I samarbete med den utsedda avtalsgruppen kommer inköps- och upphandlingsförvaltningen att genomföra en marknadsanalys för att identifiera vilka krav som är möjliga att ställa.

Det finns några möjliga lösningar för att minska klimatpåverkan från transporter av kylda matportioner. En möjlighet är att maten produceras närmare Göteborg för att minska transportsträckan. Här skulle det också vara möjligt att dela in upphandlingen i olika geografiska områden och då ha flera mindre leverantörer i Göteborgsområdet.

En annan möjlighet är att ställa krav på fossilfritt drivmedel för de tunga lastbilstransporterna eller krav på elektrifiering av transporterna inom Göteborgs Stad. Dock krävs en marknadsanalys för att utreda om det finns leverantörer som kan leva upp till de högt ställda kraven på bland annat näringsinnehåll, konsistens och företagets kompetens i form av till exempel dietist, samtidigt som kraven på klimatpåverkan från transporter skärps. För att kunna utreda om upphandlingen kan delas in i olika geografiska områden behöver det klargöras om det finns flera mindre leverantörer i Göteborgsområdet. Hittills i upphandlingarna av ramavtalet har det inte funnits någon leverantör i Göteborgsområdet som uppfyller samtliga krav. För förvaltningen innebär det även en vinst med att endast ha en leverantör i stället för flera. Det minskar behovet av att hantera flera avtal, kontakter och beställningar, vilket i sin tur sparar tid och resurser för förvaltningen.

Ett annat möjligt sätt att minska klimatpåverkan från kylda matportioner är att kravställa eller utvärdera klimatavtrycket per portion. Dock är osäkerheten kring om marknaden kan uppfylla dessa krav en viktig faktor att beakta. Skärpta krav i upphandlingar är även kostnadsdrivande, vilket är något som behöver beaktas vid ny upphandling. Inköp- och upphandlingsförvaltningen uppger att det är svårt att bedöma om priserna kommer öka i samband med kommande upphandling. Oftast vid upphandling, då det finns flera leverantören inblandade, tenderar priserna att gå ner. Men det är beroende av hur marknaden utvecklas samt om livsmedelspriserna ökar framgent.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att klimatpåverkan från mattransporterna idag är låg samt att förutsättningarna för att upphandla matportioner med lägre klimatpåverkan från transporterna också är låg. Bedömningen görs utifrån att transporterna till förvaltningens omsorgstagare görs med fordon som körs på förnybart drivmedel med låg klimatpåverkan. Samtidigt uppfyller fordonen som kör maten mellan leverantörens produktionskök i Märsta och kyllager i Mölndal miljöklass Euro VI. För att minska klimatpåverkan från mattransporterna krävs en leverantör i närområdet, som uppfyller samtliga krav vilket, i tidigare upphandlingar, inte har funnits. Förvaltningen anser att de krav som ställs och uppfylls av leverantör är tillräckliga och att klimatpåverkan från transporter kan anses ligga på acceptabla nivåer. Vid högre ställda krav skulle med största sannolikhet kostnaden för den enskilde samt förvaltningen att påverkas.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Simon Cederholm
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör